



UNIVERSITÄTS-  
BIBLIOTHEK  
PADERBORN

**Nicolai Sanderi Angli Doct. Theol. De Origine Ac  
Progressu Schismatis Anglicani Libri Tres ...**

**Sander, Nicholas**

**Coloniæ Agrippinæ, 1610**

Continuatio præcedentis Capituli, & trium causarum, quæ Martyribus  
animarum addere debent, explicatio. Cap. XXXI.

---

[urn:nbn:de:hbz:466:1-64680](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-64680)

proinde ô fortes Christi milites & fideles Domini nostr serui, non percellant vos tormenta: quæ si læuia sunt tolerate, si acerba & grauia non duratura cogitate. Ad hoc vos euocati estis, ad hoc delecti, ad hoc deputati. Sunt hîc certamina, sunt conflictus, sunt vulnera; at sunt etiam victoriæ, coronæ, & triumphi: Verû cum insigni inæqualitate, quipè cum certamina leuia & breuia, præmia autem & coronæ immarcessibiles immortalesque sint.

*Continuatio præcedentis Capituli, & trium causarum, quæ Martyribus animum addere debent, explicatio.*

## CAPVT XXXI.

**T**Ria potissimum sunt quæ vobis ad bellum istud proficiscentibus animum addere debent. Primum est causa quam defenditis. Secundum, modus quo patimini. Tertiû certa victoriæ referendæ spes. Ac primû quidem causa, quæ martyrem facit, & quæ vos ante omnia mouere ac animare debet, hoc est quòd videlicet in Angliam proficiscimini, nò vt regnum istud turbetis, non vt Regina vitâ eripiatis, non vt politicum regimen curetis (ista enim sublimibus vestris cogitationibus humiliora sunt, nec à vobis fieri debent, ne iustam calumniandi causam aduersarijs vestris præbeatis) sicut Ecclesiæ panem & vnionem defendatis, vt vestras animas, parentû, amicorum, & familiarium animas saluetis;

*Rationes 3.  
quibus  
Christi milites solet animari.*

*Illustres fi-  
dei Catholi-  
ca testes,*

vt dignitatem Sacerdotij, Maiestatem æterni & sancti Sacrificij, sacramentorum vsum, incorruptam verbi diuini doctrinam, genuinam sacrarum literarum explicationem atque à Sanctis Doctoribus receptam expositionem conseruetis. Si pro minimo fidei nostræ articulo mori, si pro vnius sacramenti defensione vitam contemnere, si denique pro animæ salute spiritum profunderet, res summæ honorifica ac gloriosa est, quantæ gloriæ ac laudis futurum existimetis pro tot Sacramentis, pro tota lege Dei, & pro saluatione animarum integri alicuius regni mortem oppetere. Sanctus Ioannes Baptista tanti faciebat veritatem dicere, & Herodis turpitudines reprehendere, vt caput suum deponere pro hoc facinore non vereretur. Sanctus Matthæus mori maluit quàm Iphigeniæ quæ virginitatem vouerat, matrimonium suadere. Sanctus Petrus & Sanctus Paulus veriti non fuerunt, Neronis impudicas mulieres ad sanctam nostram religionem conuertere, ac ob eam deinde causam ceruices porrigere. S. autem Thomas fortissimus Angliæ martyr, nūquid pro libertate Ecclesiæ sanguinē suū profudit? Nunquid Episcopus Roffensis, & Thomas Morus, gloria Imperij Anglicani, ac nostri seculi ornamenta, & plures alij religiosi Doctores, Sacerdotes, & Laici, crudelissimis tormentis excarnificari, quàm Regis Henrici connubium approbare maluerunt?

Quæ verò nunc in Anglia tractantur quæ-  
tō obsecro maiora & excellentiora sunt? Im-  
pium Caluini Euangelium, & ab eo inferna-

*le exci-*

le excitatum incendium à nobis restringendum est; tametsi id sanguinis vestri riuus fieri debeat ac profusione.

Secundum quod vos in hoc certamine animare debet, modus est quo hodie Anglia Catholicos persequitur, ac religionem nostram funditus extirpare conatur. Quemadmodum namque ex historia nostra colligere est, non tractatur negotium religionis in Anglia cum insultibus, tumultibus, & seditionibus popularibus, sed in tribunalibus, in iudicijs & cum falsæ iustitiæ inani quadam representatione. Legimus superioribus sæculis Arrianos, Donatistas, & Circuncelliones Hæreticos aliquoties in Italia & Africa fuisse tumultuatos, armatosque impietate & furore in Catholicos inuolasse, ac multò quàm crudelissimè omnes interfecisse. Nostro autem sæculo scimus in Gallia, Zelandia, & Hollàdia, Calvinistas (qui quinta hæreseos essentia & inferni quidam ritiones sunt) maiore adhuc cum rabie & barbarie innumerabiles Catholicos, religiosos, Sacerdotes, Ecclesiasticos, sæculares viros & mulieres, nulla accusatione, aut processu, vel deliberationis spatio præiusto, ad carnificinam rapuisse. Sufficiebat. n. Catholicæ religionis illos esse, quàm isti tãtoperè oderūt & execrãtur. Et quãuis omnib<sup>9</sup> qui isthoc modo mortui sūt Martyriũ nomẽ ac titulũ attribuam<sup>9</sup>, quia nimirũ causa mortis ab illis toleratq; fides Catholica erat; attamè nescio quo pacto illustrius Martyriũ illud est quod Anglia confert, vbi præter infinitos carceres, custodias, tormenta, pœnas,

*Hic Catho-  
lici varijs in  
rebus exa-  
minandi si-  
sunt.*

& seuerissima examina Catholici interrogantur, vtrum sacerdotio fungantur, vtrum Missam legerint, confessi fuerint, confitentes absoluerint, Papæ supremam potestatem credant, & Regnam Anglicanæ Ecclesiæ caput esse confiteantur: vbi amici & agnati sanctos Dei seruos pervertere, iudices falsis promissionibus decipere, minis perterrefacere, & tormentis expugnare contendunt. Vbi martyribus vita, incolumitas, salus, libertas, & præmia promittuntur, si ad Hæreticorum se Ecclesias ituros promittant, aut veniam à Regina petant. Dico ergo modum istum excitare vos debere, vt cum maiore animo illud negotium aggrediamini, quippè cum vt diximus, per id perfectum quoddam Martyrij genus ac superiorum temporum persecutionibus, nescio quo pacto similis conferatur.

Quid autem etiam hoc loco dicam de securitate victoriæ ac illius certitudine? Fortissimi quique milites vrbein cum aliquam adoruntur, vel cum bellum aggrediuntur, non possunt non dubitare de victoria, propter incertos præliorum exitus ac successus. In hac autem spirituali nostra pugna, de illa dubitare non possumus, non modò quòd scimus, si non moriamur, nos vincere, aut si moriamur, multò magis victoriam reportare: sed quia etiam ineffabiliter cognoscimus nullam crudelitatem Tyrannorum, nullam malitiam hæreticorum, nullum furorem persecutorum, imò nec ipsas inferni portas ac potestates contra Ecclesiam fidemque illam posse præualere, quæ

quæ supra Petram & cōfessionem Sancti Pe-  
 tri fundata est ; imò quin intelligimus quas-  
 libet vndas & tempestates rupi huic impa-  
 ctas frangi ac resilire. Quantum Deus bone,  
 vsque in hodiernum diem passa fuit Ecclesia  
 Catholica à Iudæis, Gentilibus, Mauris, Im-  
 peratoribus Romanis, Regibus barbaris Go-  
 thorum, Vandalorum, Hunnorum, Longo-  
 bardorum, ab Hæreticis Nouatianis, Arria-  
 nis, Donatistis, Eutychianis, Iconoclastis,  
 Albigenſibus, Husitis, Calvinistis, ac innume-  
 ris alijs perditionis sectis? Omnes autem i-  
 stos veritas vicit, Ecclesia superauit, rigataq;  
 propugnatorum suorum sanguine succreuit,  
 & quantò plures de medio tollebantur, tan-  
 tò copiosior ac maior subnascentiū erat mul-  
 tudo. Finem dicendi non faciam, si omnes  
 victorias ac triumphos Ecclesiæ Catholicæ  
 explicare contendam : imò si crudelitatem  
 tormentorum, sæuitiam tormentorum, pati-  
 entiam & constantiam Martyrum, & denique  
 gloriosum finem, victoriam & pacem quam  
 post sanguinolenta illa pro fide Catholica  
 gesta bella acceperunt, exponere & declara-  
 re aggrediar. Solùm hîc Sulpitij Seueri verba  
 referam, qui de Diocletiani & Maximiniani  
 crudelissima persecutione loquens, inter cæ-  
 tera ait: *Qua tempestate omnis ferè sacro Mar-  
 tyrum cruore orbis infectus est : quippè certatim  
 gloriosa in certamina ruebatur, multoq; auidi-  
 us tum martyria gloriosis mortibus quærebatur,  
 quam nunc Episcopatus prauis ambitionibus lib. 2. s. 7. 6.  
 appetuntur. Nullius vnquam magis bellis mun. Historie,*

Olim Eccle-  
 sia persecu-  
 tores infinitè  
 quæo?

S. Hierony-  
mus com-  
mode ceci-  
nit in hunc  
modum.

mundus exhaustus est : neque maiore vnquam triumpho vicimus, quàm cum decem Annorum stragibus vinci non potuimus. Et Tertullianus ait: Plures efficimur, quoties metimur à vobis, semen est, sanguis Christianorum. Et S. Hieronymus: Persecutionibus Ecclesia creuit, Martyrijs coronata est. Eleganter autè & Prudentius scribit:

Nec furor quisque sine laude nostrâ  
Cessit, aut clari vacuus cruoris,  
Martyrium semper numerus sub omni  
Grandine crescit:

Adeò vt, sicut D. Augustinus inquit, ipsi illi eius sæculi Principes, qui Christianos propter falsos suos Deos persequi solebantur mox ab iisdem Christianis victi & superati, folium verterint, & contra idola leges tulerint, propter quæ ante Christianos tractabatur. Imò ipsum Romani Imperij culmen, deposito suo diademate, ad sepulchrum Petri Piscatoris semel prostravit. Quid itaque de Hæreticis illis dicam qui æquali cum crudelitate, imò maiore cum periculo Ecclesiam fuerunt persecuti? Certæ victoriæ illæ quas Deus Martyribus de Hæresi triumphantibus contulit, adeò illustres fuerunt, vt tamen alio testimonio destitueremur ad probandam solam Ecclesiam Catholicam legitimam Dei sponsam, cæteras verò vniuersas spurias & Sathanæ ancillas esse, hoc solum argumentum ad veritatem istam declarandam sufficere non posset. Nam vt breue faciam, nunquid vel vnus Arrij Hæresis sufficienter ostendit Ecclesiam Catholicam inuincibilem esse

esse ac inexpugnabilem? Docebat illa Filium Dei Patri consubstantialem non esse, hoc est, illi non æqualem, nec verum Deum, sed tantum creaturam. Atque hac illi opinione fundamentum totius Christianæ religionis euertebant. Docebant hanc falsitatem multi Philosophi, homines literati, magni & subtilis ingenij, non pauci Episcopi, Pastores & Magistri: Defendebant illam Imperatores, Principes & Monarchæ totius mundi, summa cum barbarie, sæuitia & crudelitate; ita ut nullius sexus aut ætatis ratione habita in omnes promiscuè debaccharentur: Occupauit Prouincias plurimas, Orientem, Occidentem, Septentrionem, & Meridiem: Durauit diu, ac finijt tamen, triumphante Ecclesia, eius authore Arrio subitanea morte pereunte; & Constantio, Valenteque Imperatoribus, Theodorico Ostroghorum Rege in Italia, ut Hunnerico Vandalorum in Africa (qui acerrimi & primarij eius fuerant propugnatores, miserabiles exitus sortientibus. Vnde. S. Pater Augustinus Psalmi 57. versum hunc exponens; inquit: Non vos terreant Fratres quidam fluuij, qui dicuntur torrentes, hyemalibus aquis: nolite timere post paululum transit, decurrit aqua, ad tempus perstrepit, mox cessabit, diu stare non possunt. Multa hæreses iam emortua sunt, cucurrerunt in riuis suis quantum potuerunt, decurrerunt, siccati sunt riui, vix eorum memoria reperitur, vel quia fuerint. Et in alio loco: Ipsa est Ecclesia sancta, Ecclesia vna, Ecclesia vera, Ecclesia Catholica, contra omnes hæreses pugnas.

D. August.  
Psalm. 57.

*Pugna.*



D. Aug. lib.  
1. de symb.  
cap. 5.

Pugnari potest, expugnari tamen non potest. Hæreses omnes de illa exierunt tanquam samenta inutilia de vite precisa: ipsa autem manet in radice sua, in vite sua, in charitate sua; porta inferorum non vincunt eam.

Idem planè Deus in Anglicana illa persecutione faciet, si animo nõ contrahimus, si fortiter nos gerimus, & (ò Patres & fratres in Christo Iesu charissimi) viriliter dimicamus. Et dubitare sanè de hoc omninò nõ debemus, siquidem ipse Dominus nobis id promisit, ipsa experientia docet, ipsi nostri persecutores edictis suis confirmant & significant se metuere frustra esse, ac artificiosa sua crudelitate efficere nihil posse, siquidè intra paucos menses maiore numero Catholici Angliam intrauerunt, quàm antea intra multos annos. Quod si hostes nostri timent ac tremunt, cur amâbo nos metuamus? Aut quomodo fortissimo illi nostro Capitaneo non confidemus qui ait: *In mundo pressuram habebitis, sed confidite, quia ego vici mundum.* Hic ille est qui in Ecclesia sua Tyrannos, Reges, Imperatores, & mundi Monarchas superauit. Hic ille est, qui sponsæ suæ sedibus omnes hæreticos & infernales magistros, eam inficere conantes subiecit. Hic idem ille est, qui iam in nobis & pro nobis pugnat, quem dum ad latus habemus, cur quæso metuimus? *Si Deus pro nobis, quis contra nos?* Non potest dubium esse de victoria, sub tali duce, tali pseudo, & capitaneo.

Deum in  
tribulatione  
tua habeto  
refugium.

Pugnat a nostra parte veritas cõtra mendacium

ciū, fides contra infidelitatem, Religio cōtra impietatem, iustitia contra iniusticiam, patientia contra crudelitatem, & deniq; Ecclesia Dei contra Sathanæ Synagogam. Pro nobis stat Euangelium Iesu Christi in illius cruce fundatum, tot Martyrum sanguine rigatum, innumeris miraculis confirmatum, à multis sanctis & illustribus Doctoribus explicatum, ac denique mille & sexcentis annis non violatum: Sanctum in doctrina quam docet, efficax in animabus conuertendis, vnum in omnibus locis, temporibus & nationibus, quæ cū tot ac tam distantes sint, huius Euangelij vinculo ac nudo colligantur, & visibili suo capiti vniuntur, quod est Pontifex Romanus, se amplexantium benignus Pater, & omnium suorum hostium victor ac triumphator. Pro nobis stat Potentia Patris, sapientia Filij, & fauor Spiritus Sancti; omnes Angelorum Hierarchiæ, Sanctorum exercitus ac eorum præcipuè qui in Angliæ ob Calvinianum Euangelion mortui fuerunt: quod sicut diximus cum incæstu plantatum sanguine rigatur, non eorum qui id prædicant, sed qui illud impugnant.

---

*Causa propter quas Deus Anglicanam illam  
persecutionem permittit.*

CAPVT XXXII

**C**onclusuri Historians istam de Schismate Anglicano, operæ pretium fecisse videbimur, si causas aliquas inuestigemur, propter